

דוח ריכוז ממצאים בנושא הכרה בהכנסות

מחלקה מקצועית - מאי 2018

יחידת הביקורת של מחלקת תאגידיים ברשות ניירות ערך (להלן - "סגל הרשות") ביצעה ביקורת רוחב בנושא הכרה בהכנסות במדגם שכלל 4 תאגידיים מדווחים (להלן - "חברות המדגם"). בחודש מאי 2018 פרסם סגל הרשות את דוח ריכוז הממצאים אודות ביקורת הרוחב בנושא (להלן - "דוח ריכוז הממצאים").

הביקורת בחנה את ההכרה, המדידה והגילוי של הכנסות בהתאם להוראות תקן חשבונאות בינלאומי 18, הכנסות (להלן - "התקן" או "IAS 18"), כפי שהוצגו במסגרת הדוחות הכספיים של חברות המדגם ליום 31 בדצמבר 2016. יצוין כי בחברות המדגם נכללו חברות אשר ציינו במסגרת הדוחות הכספיים כי ליישום תקן דיווח כספי בינלאומי 15, הכנסות מחוזים עם לקוחות (להלן - "IFRS 15") לא צפויה השפעה מהותית על אופן ההכרה בהכנסותיהן.

דוח ריכוז הממצאים מפרט מספר סוגיות המתייחסות להיבטי ההכרה, המדידה והגילוי אשר עלו במסגרת הביקורת, וזאת במטרה לשקף בפני ציבור התאגידיים המדווחים את עמדות סגל הרשות בכל הנוגע לסוגיות אלה.

ממצאי הביקורת כפי שיפורטו להלן הצביעו על מספר ליקויים ברמת מהותיות שונה במדידת והצגת ההכנסות בדוחות הכספיים. הליקויים כאמור הובאו לידיעתן של החברות לצורך שיפור וטיוב הדיווח הכספי בעתיד. באחת מחברות המדגם הליקויים שנמצאו תוקנו כהתאמה לא מהותית של מספרי השוואה במסגרת הדוחות הכספיים לתקופה השוטפת.

להלן סקירה של עיקרי דוח הממצאים:

אופן הצגת הכנסות ברוטו/נטו - חברה העוסקת בתחום התיירות

חברה העוסקת בתחום התיירות, הינה בעלת זיכיון של חברה בינלאומית לשיווק בלעדי בארץ של חבילות נופש בחו"ל. מכוח זיכיון זה, החברה משווקת את חבילות הנופש בישראל כסיטונאית, כך שמרבית לקוחותיה הינם משרדי נסיעות, המשווקים את חבילות הנופש ללקוחות הסופיים.

במסגרת הביקורת עלה כי חלק ממשרדי נסיעות אלה קיבלו הדרכה והרשאה לעבוד **במישרין** על מערכת ההזמנות של החברה הבינלאומית, ומבצעים את כל תהליך ההזמנה באופן עצמאי, עד שלב אישורה על ידי החברה הבינלאומית. יוצא אפוא כי בחלק מהמקרים החברה כלל אינה מעורבת במתן השירות למכירת חבילות הנופש ללקוחות הסופיים.

בהמשך לאמור וכחלק מהביקורת, סגל הרשות בחן את נאותות הצגת הכנסות החברה ממכירת חבילות הנופש על בסיס ברוטו כספק עיקרי, חלף הצגתן על בסיס נטו, כסוכנת של החברה הבינלאומית, בהתאם לסממנים המפורטים ב- IAS 18.

בחינה האם לישות האחריות העיקרית להספקת השירותים ללקוח או למילוי ההזמנה

עמדת החברה

בהתאם להסברי החברה, קיימות שתי התקשרויות - האחת בינה לבין החברה הבינלאומית, השנייה בינה לבין סוכני הנסיעות, כאשר אין התקשרות ישירה בין סוכני הנסיעות לבין החברה הבינלאומית. לשיטת החברה, היא האחראית, באופן בלעדי, לספק את ההזמנה ללקוח, לרבות במקרה של תלונה, אז היא מקבלת את התלונה ואחראית בלעדית לפיצוי הלקוח.

הלקוחות רואים בחברה את החייבת העיקרית באספקת השירות, והיא זו שנתבעת בגין שיבושים הנוגעים לאחריות החברה הבינלאומית כגון: תקלות טכניות, שיבושים בלוחות הזמנים שאינם בשליטת החברה וכיוצא בזאת.

כמו כן, סוכני הנסיעות עמם עובדת החברה, הם אלה אשר במרבית המקרים עומדים בקשר עם הלקוח ולעיתים אף הם נתבעים על ידי הלקוחות. עם זאת, הדבר אינו גורע מהחשיפה של החברה לטענות של לקוחות, בשים לב לכך שההתקשרות הינה בין החברה ללקוח. בהקשר זה צוין כי למיטב ידיעתה של החברה, לא קיימת חקיקה ספציפית בארץ בקשר למעמדם של סוכני הנסיעות, ואולם מגמת הפסיקה בארץ מרחיבה את האחריות המוטלת על משווקי חבילות הנופש ובנסיבות מסוימות בית המשפט אף נאות להחיל על משווק נסיעות נורמות של "מעין בעלים" ולהטיל עליו אחריות בגין תקלות טכניות ותפעוליות.

בדיקת סגל הרשות:

מבדיקת החומרים שהועברו אל סגל הרשות עלה כדלקמן:

- **החברה הבינלאומית הינה האחראית** למתן השירות בכללותו.
- החברה אינה צד להסכם מול הלקוח הסופי אלא מתקשרת עם סוכני הנסיעות וחלק מסוכני הנסיעות מבצעים את ההזמנות במערכת ההזמנות של החברה הבינלאומית במישרין ללא מעורבות של החברה עצמה.
- אחריות בעת תביעות משפטיות - החברה נתבעת לעיתים על ידי לקוחות סופיים.

טענת ההגנה של החברה בחלק מתביעות שהוגשו בגין כשל בביצוע הזמנה הייתה כי האחריות לכשל הינה של סוכן הנסיעות שביצע את ההזמנה **ולא** שלה. מעבר לטענת הגנה זו, יצוין כי בפרקטיקה מקובל כי תביעות לפיצוי מוגשות כנגד **כל** המעורבים בעסקה. קל וחומר כאשר נותן השירות הוא חברה זרה, אז סביר כי תביעת הלקוח תופנה כלפי נציג החברה בישראל. על כן, עצם הגשת התביעות כנגד החברה אינה מעידה בהכרח על אחריותה העיקרית להספקת השירות.

יתרה מכך, במסגרת הסכם ההתקשרות בין החברה לבין החברה הבינלאומית, קיימת התחייבות של החברה הבינלאומית לשפות את החברה בעקבות מעשה או מחדל של החברה הבינלאומית, עובדיה ונציגיה. כפועל יוצא, הגם שהחברה חשופה לתביעות משפטיות בגין כשלים טכניים ותפעוליים בביצוע הזמנה ובמתן השירות, שעל פניו אינם תחת אחריותה, הרי שההסכם בין החברה לבין החברה הבינלאומית, מקים לחברה את הזכות לקבלת **שיפוי** בגין הנזק שנגרם לה.

בנסיבות אלה, לעמדת סגל הרשות, החברה אינה נושאת באחריות העיקרית להספקת השירות ללקוח.

בחינה האם לישות יש סיכון מלאי לפני או לאחר הזמנת הלקוח, במהלך המשלוח או בהחזרת הסחורות
בדיקת סגל הרשות העלתה כי החברה אינה מזמינה מראש חדרים ו/או מתחייבת כלפי החברה הבינלאומית להזמנת כמות מוגדרת של חדרים, אלא מתקשרת בצבר הזמנות **לא מחייב** למספר יחידות/חדרים מסוים, כאשר במסגרת הזמנה עבור לקוח, נוהגת החברה להחיל באופן מלא את מדיניות הביטולים של החברה הבינלאומית.

במקרים בהם הזמנה שבוצעה אינה ניתנת עוד לביטול ללא תשלום דמי ביטול לחברה הבינלאומית בהתאם לתנאי ההסכם עמה, אך ללקוח יש זכות ביטול ללא תשלום דמי ביטול בהתאם להוראות חוק הגנת הצרכן, החברה היא הנושאת בחשיפה לתשלום דמי הביטול לחברה הבינלאומית. עם זאת, בהתאם לנתונים שהועברו על ידי החברה, חשיפה זו מאפיינת בשיעור נמוך מההזמנות וגם במקרים אלה החברה אינה רשאית להותיר חדרים אלה ברשותה ולמכור אותם ללקוח אחר מבלי לשלם דמי ביטול לחברה הבינלאומית ולכן למעשה גם במקרים אלה, **לא** נוצר לחברה מלאי חדרים ברשותה.

מבחינת מכלול הנתונים והעובדות ובין היתר בשל העובדה שהחברה אינה רוכשת מלאי חדרים מראש, שהמלאי אינו מצוי בשליטת החברה לאחר ביצוע ההזמנה (ככלל), לא ניתן להעביר הזמנה מלקוח אחד לאחר ללא תשלום של דמי ביטול) ובשל כך שהחברה בדרך כלל אינה חשופה לתשלום דמי ביטול לחברה הבינלאומית לאור התנאים החלים על הלקוח (למעט שיעור נמוך של מקרים בהם הלקוח אינו נושא בדמי ביטול לתקופה קצרה בהתאם להוראות חוק הצרכן כאמור לעיל).

לעמדת סגל הרשות החברה לא נושאת בסיכון המלאי המהווה אינדיקציה להיות הישות ספק עיקרי בהתאם להוראות התקן.

בחינה האם לישות יש חופש פעולה בקביעת מחירים במישרין או בעקיפין
מחירי חבילת הנופש נקבע על ידי החברה הבינלאומית ולחברה אין השפעה עליו כלל. החברה מקבלת עמלה בשיעור קבוע ממכירת החבילות.

בחינה האם הישות נושאת בסיכון האשראי ללקוח בגין הסכום שהישות זכאית לקבל ממנו
לעמדת החברה היא אינה זכאית לפיצוי בגין עלויות האשראי שעליה ליטול בתקופה שבין רכישת השירות מהחברה הבינלאומית ועד קבלת התמורה מהמכירה לסוכני הנסיעות. כמו כן, במידה וסוכן נסיעות לא ישלם לחברה, היא עדיין תהיה מחויבת לשלם לחברה הבינלאומית, ועל כן נושאת בסיכון האשראי. סגל הרשות לא התערב בעמדת החברה באשר לסממן זה.

סיכום ומסקנה
לעמדת סגל הרשות, על בסיס ניתוח ארבעת המבחנים להכרה בהכנסה על בסיס ברוטו או נטו בהתאם להוראות התקן כמפורט לעיל, וכן על בסיס בחינת מכלול מאפייני ההתקשרות בין כל הצדדים, החברה לא הרימה את הנטל בביסוס עמדתה לפיה היא הנושאת בסיכונים ובתשואות העיקריים המאפיינים ספק עיקרי. לאור האמור, לעמדת סגל הרשות, הכרה בהכנסה ממכירת חבילות הנופש בנסיבות אלה על בסיס ברוטו חלף נטו אינה נאותה.

החברה קיבלה את עמדת סגל הרשות, ותיקנה את דוחותיה לשם הצגת הכנסותיה ממכירת חבילות הנופש על בסיס נטו כהתאמה לא מהותית של מספרי השוואה שנכללו בדוחות הכספיים לתקופה השוטפת.

הצגת הכנסות ברוטו/נטו - חברה קמעונאית

במסגרת ביקורת שבוצעה בחברה קמעונאית נמצא כי החברה התקשרה עם אחד מספקיה המהותיים בהסכם, אשר כלל בין היתר את התנאים הבאים:

- הספקת המלאי תבוצע **בתנאי קונסיגנציה** כך שהמלאי כאמור יוותר בבעלותו הבלעדית של הספק עד למועד מכירתו על ידי החברה ללקוח הסופי.
- מחירי המכירה נקבעו במסגרת הסכם ההתקשרות עם הספק ואלה יעודכנו מעת לעת, כפי שיוסכם על ידי הצדדים.
- החברה תשלם לספק **עמלה** המוגדרת כשיעור ממחזור המכירה של המוצרים שסופקו על ידי הספק לחברה ושנמכרו בפועל על ידי החברה (שיעור זה מהווה את **עיקר** התמורה מהלקוח).
- מלאי אשר סופק לחברה ולא נמכר על ידה **יוחזר** לספק.

מבדיקת סגל הרשות עלה כי החברה הציגה בדוחותיה הכספיים את הכנסתה ממכירת המוצרים המסופקים על ידי הספק **על בסיס ברוטו**, כספק עיקרי. לאור תנאי ההתקשרות עם הספק, כפי שהוצגו לעיל, החברה התבקשה לבסס טיפול חשבונאי זה.

במסגרת הביקורת הובהר על ידי החברה כי על אף תנאי ההסכם עם הספק, ההתנהלות בפועל מולו שונה ומטילה על החברה את **עיקר** האחריות והסיכונים. לשם ביסוס טענתה, החברה והספק חתמו על תיקון רטרואקטיבי להסכם ההתקשרות על מנת שישקף את מצב הדברים בפועל, כפי שהיו מאז ומעולם לשיטתם.

במסגרת עדכון הסכם ההתקשרות כאמור הובהר כי מחירי המכירה לצרכן נקבעים על ידי החברה בלבד. כמו כן, נקבע כי ניהול המלאי מרגע הספקת המוצרים לחברה הינו בשליטתה הבלעדית של החברה וכי ממועד הספקת המוצרים לחברה, אין באפשרותו של הספק להורות על החזרת המוצרים חזרה למחסניו. כן צוין כי מלאי אשר סופק לסניפי החברה ולא נמכר על ידה יושמד על ידי החברה (ולא ייאסף על ידי נציגי הספק כפי שנקבע תחילה).

בשים לב לטיעוני החברה באשר לסיכונים בהם היא נושאת, להתנהלות בפועל בין הצדדים, וביסוסם המשפטי בתיקון להסכם ההתקשרות בינה לבין הספק, שמשקף לעמדת החברה והספק את ההתנהלות העסקית ביניהן מתחילת ההתקשרות, סגל הרשות לא התערב בעמדת החברה בכל הקשור להצגת הכנסות ממכירת מוצרי הספק בברוטו.

פיצול הכנסות לרכיבים

אחת מחברות המדגם פועלת בתחום התיירות ומוכרת חבילות אירוח בבתי מלון הכוללות לינה ושירותים נוספים. החברה **מפצלת** את הכנסותיה ומציגה אותן בדוחותיה הכספיים לפי סוגיהן השונים.

במסגרת הביקורת נמצא כי החברה נוהגת להקצות סכום קבוע עבור השירותים הכלולים במחיר החבילה בעוד שהיתרה מסווגת לרכיב הלינה. עוד עלה כי קיים פער משמעותי בין המחיר המיוחס לשירותים בחבילה לבין מחיר מכירתם בנפרד ללקוחות אשר אינם רוכשים חבילת אירוח. כמו כן, נמצא כי על אף קיומן של רמות איכות שונות לשירותים הנמכרים על ידי החברה (כתלות במלון שבו ניתן השירות), החברה נוהגת להקצות סכום קבוע זוהה.

במסגרת הביקורת, התבקשה החברה לבסס את אופן הקצאת התמורה בין רכיבי ההכנסה השונים.

לעמדת החברה, השירותים המסופקים על ידה ללקוחותיה נמכרים ברובם המכריע של המקרים במסגרת חבילות האירוח. מכירת השירותים בנפרד ללקוחות מזדמנים מסתכמות לסכומים לא מהותיים, ולכן לא ניתן להתבסס עליהן לשם קביעת שווים ההוגן. כמו כן, לטענת החברה על בסיס בדיקתה, המחיר המיוחס לשירותים מייצג באופן נאות את שווים ההוגן.

במקרה זה, הקצאת המחיר בין השירותים לבין הלינה משפיעה על הגילוי בלבד שכן עיתוי ההכרה בהכנסה בגין שני הרכיבים זהה. כמו כן, לעמדת החברה כאמור, יחוס התמורה מתבסס על בדיקתה את שווי הרכיבים. בשים לב לכך, ובכפוף לכך שהחברה תבצע בחינה של הקצאת המחיר לפי שווי הרכיבים באופן שוטף, סגל הרשות לא התערב בעמדת החברה.

הכרה בהכנסות מדמי חבר

באחת מחברות המדגם נמצא כי החברה מנהלת **מועדון לקוחות** במסגרתו יכולים חברי המועדון לצבור נקודות וליהנות מהטבות בלעדיות, ובין היתר, להנחות ממחיר הרכישה.

בהתאם לסעיף 17 לפרק הנחיות היישום ב- IAS 18, אם דמי הצטרפות למועדון לקוחות מקנים לחבר זכות לשירותים או הנחות למוצרים שיסופקו במהלך תקופת החברות, דמי הצטרפות מוכרים באופן המשקף את העיתוי, המהות והערך של הטבות שסופקו.

מבדיקת סגל הרשות עלה כי החברה נוהגת להכיר בהכנסות מדמי חבר מיד עם קבלתן וזאת חלף פריסת ההכנסות באופן המשקף את העיתוי, המהות והערך של הטבות. לעמדת סגל הרשות הטיפול החשבונאי שיושם על ידי החברה בקשר עם ההכרה בהכנסות מדמי חבר אינו עולה בקנה אחד עם הוראות התקן. ההשלכה של האמור על דוחותיה הכספיים של החברה לא הייתה מהותית.

לקישור לדוח הממצאים כפי שפורסם על ידי סגל הרשות [לחצו/י כאן](#).

יובהר כי האמור לעיל מהווה סקירה תמציתית של דוח הממצאים ולפיכך אינו מהווה תחליף לקריאת נוסחו המלא ולבחנינת מכלול ההשלכות הנגזרות מכוחו.

בברכה,

המחלקה המקצועית